הילע וויקטאָר מאשעק

בוקארעשט 1976

ווידמונג

מיין „גרעסעון" און חשובן פעןּ־ברודער:
יעקב גראָפּער — דער פּיאָנער פון מאָדערנער
יידישער ליטעראַטור אין רומעניע — ווידמע
איך מיינע באַשיידענע לידער מיט אָנקער און
ליבשאַט — ווי א נר תמיד.

ל. בערטיש

י"א שבט תשל"ו

ית קום...

ס איז,

רגן פלי,

נד —

וועלן מיר פליען איבער וועלטן...
א מעסאזש פארשפרייטן:
נייע קלאנגען, זיסע טרייסט,
און א „שלום" ברייטן!...

ין מאמע:

בלוט,

ווי דער ריח דופט פון צוויט,
באזונדער שטארק עקשנותדיק.

אויסגעהאלטן...
פונקט אזוי ווי ס׳האָט מיין טאטע און מיין מאמע,
פון זיידעס גאָר קיין רעדע.

עך

ם.

זיך,

איך האָב געפונען
אין דעם מחזור פון מיין זיידן,
די שול מיט יום־טובדיקן עולם,
און דעם חזן — ביי דעם עמוד,
זינגענדיק — דעם „אדון עולם!״

און מיינע באבעס — ביידע,
אָן א שיעור רדיפות,
אָבער געבליבן גאנץ און מער פאראייניקט:
סאמע קומער, סאמע יאָמער
און א וויי, א וויי א שטומער —
פאר די וואונדערלעכע לוחות!

איך פארגעס נישט,
ווי מיין טאטע און מיין מאמע,
פון זיידעס גאָר קיין רעדע
און מיינע באבעס — ביידע.
האָט קיין ספק נישט דערויף,
איך פארגעס נישט די הגדה פון מצרים
און די מגילות — אלע, אלע...
זאָל זיין פרעה צי עמלק,

צום סוף.

ן מאמע;

ות

דער זיידע

ביי דעם ברעג פון טייך מיט ווערבן,
אין א שטעטעלע ביי גרענעץ,
דערמאנט זיך מיר א שטיבעלע
א קליינינקס... א גענעץ.
מיט קרייט־ווייס שיינע ווענטעלעך,
מיט שייבעלעך... ווי שפיגל,
פארמאקלעך שיינע ביים טאָרנאָץ:
די טיר מיט שווערן ריגל.

און דאָרט... אין „קלייט" (א נאָמען נאָר,
ס'נישט פון קלייט די רעדע) —
דערזע איך שטיין א העלד־פיגור:
דאָס איז מיין פיינער זיידע.
ער פענטעט דאָרט און שעפטשעט צו
און אונטערשפּארט מיט לייסטן
דאָס שווערע דעקל וואָס פארמאכט
דעם געהאמעוועטן קאסטן.

אויף

אים,

אַט טישן, זעק און מילטערס מעל,
און נאָך פארמעלטע צורות —
און אויבן פלאקערט און סע פויקט
און ס'שיבן זיך די שמירות.

א גרויסער קהלער און דער רב —
אויסגעקוקט זיך ביידע,
דערקלערנדיק אלץ ביז דער טיר,
זיי אונטערפירט ד'ער זיידע,
א רגע שפעטער די געזעלן
צעקריגן זיך: „ר' לבן
וואָס נודעט איר מיט כשרקייט!"
און באפאלן אים ווי כלבים.

ער אמפערט זיך מיט גוטע רייד,
נאָר ווער וויל אים דען הערן!
און איינער לאָזט זיך צו אים צו —
צו שפעט שוין דאָס דערקלערן:
„איר זענט נישט שולדיק, קינדערליעך,
מסתם געווען דער שטן!"
צוויי פעדים קלויבט דער זיידע אויף
פון זיין טלית־קטן.

ערפרייט

טאלץ

מט

יט,

דערקלערן מיר אזוי ווי גאָט
דעם ים־סוף האָט געשפּאָלטן.
וויאזוי פון קנעכט די יידעלעך
געוואָרן זענען פריי.
און ווי אזוי אין תשעה באָב
פארלוירן אויף ס׳ניי.

זיין שטערן ציט זיך אים צונויף
זיין שמייכל זיך פארביטערט.
ער שעפטשעט שטיל אזוי א סוד,
זיין גאנצער קערפּער ציטערט:
„ווער ס׳האָט א לאנד, זאָל זיין ווי קליין,
האלט ניט דעם קאָפּ געבויגן״.
און שטילע טרערן קייקלען זיך
פון זיינע גראָע אויגן.

מיט טרויריקייט האָט ער פארלאָזט
די ווינקלען יענע שיינע,
נאָר מיטגעבראכט האָט ער מיט זיך
דאָס טאָרבעלע דאָס קליינע:
מיט ווייסער ערד פון הייליק לאנד,
וו מילגראָמען בליען —

שטיל

ער

ט

קע

ווין פריש

ערל

אומזיסט איר רופֿן מיט געבעט —
דער זיידע איז פֿארנעמען.

ער וועגט דעם קלימעק אין די הענט,
און מעסט אים מיט די אויגן —
דער ריגל ריטשעט אין דער טיר...
זיך שטיל ארויסגעצויגן.
אינדרויסן פֿריש: נאָר גרין און בלאָ
און ווייסע שמעטער שוועבן —
דער זיידע גייט מיט דריבנע שפּאן
אין הויפֿעלע דערנעבן.

ער שלעפּט און בינדט אלץ פֿון א פלאנט.
עס רינט פֿון אים די ריקע,
מיט קניפּן ציט א שטריקל אויס
פֿון פּלייטל צו דער סוכּה.
ער פּרוּווט צי איז דאָס שטארק גענוג,
צי וועט דאָס זיכער האלטן,
און דרייט זיך אויס צום סוכּהלע
און ברענגט וואָס ליגט באהאלטן.

ויף

לע,

יף איר",

,
".
צו
:
אָ
טער!"

— — —

און בלאָ,
—
ין גראָו,

דריי דורות

גייט דער טאטע און דער זיידע;
גיי איך צווישן זיי;
מיט מיין לאמטערן אין דער האנט,
איך מונטער, פריילעך גיי.

דריי דורות גייען אין דער נאכט;
דריי גייען מיר באנאנד.
די שאָטנס אונדז באגלייטן טריי,
צום טאָגנדיקן ראנד.

פון מאָל צו מאָל דער זיידעניו
דערמאנט מיט מילדע רייד:
„איילט אייך קינדער, איילט אייך צו!"
ביי אים איז תמיד שפעט.

נאָך

נק;
ט.

נאכט,

ריי,

לבנה־ניגונים

יום הקדוש, שוין נאָך נעילה...
און דעם מעריב איינגעשלונגען.
ליידיק שוין די שול, דער פּאָליש,
נאָר מ׳הערט נאָך תפילות קלינגען...

ווער זשע רעשט זיך נאָך אצינדערט?
ווער זשע קען נישט רוען, שווייגן?
יידן שטייען אין דעם שולהויף
שאָקלען זיך ווי דינע צווייגן.

ווייל א ווייסע טויב, א קלאָרע —
די לבנה פלאטערט אויף
פסאלמאָדירן זיי די ברכה:
„סימן טוב ומזל טוב!״.

׳

ונג,
נור;

צ
רן.
בער...
.

גלענצנדיק
ה;
שטילקייט

ר׳ מאירל

יאָ, אונדזער רבֿ: רבֿ מאירל,
איז אַ צדיק — סאַמע זייד;
שטענדיק איז ער מיט אַ ספֿר;
לערנט שטענדיק די גאַנצע צייט.

נאָר ווי יעדער האָט זיין טבֿע
וווּ, און ווער, סע זאָל נישט זיין;
אַ ליולקע־טשיבעק, פֿון די לאַנגע,
איז ביי אונדזער רבֿ פֿאַראַן.

ווען איר ווילט, און ווען איר ווילט נישט,
תּמיד זעט איר אים, מיט איר: —
אָן דער ליולקע — חס־ושלום —
טוט דער רבֿ זיך נישט אַ ריר.

ט.

..

כט.

א רגע,

סע קוקט ארויס אויף אים דער עולם
ווען ער קומט צו גיין אין קלויז:
ס'ווערט ארום אים — באלד — א רעדל,
וואָס מיט חשק הערט אים אויס.

זיינע קלוגע דברי־תורה,
איבעררייסט צו מאָל אליין,
דעמלט צמאָקעט ער די ליולקע,
ווי א גוטן מארעך ביין.

יידן שטייען שטיל פארוואונדערט,
גאפן אויף זיין שארפן מוח,
און באמערקן אז די ליולקע,
גיט קיין סימן נישט פון רויך.

לויפן אונטער מיט דרך־ארץ,
מיט א פייערל — געוויס,
נאָר זיי בלייבן שטארק פארצווייפלט,
ווייל די ליולקע ליידיק איז...

דער וויכוח

אין מאָלדעוויש ייִדיש שטעטל,
מיט צען שילן און א קלויז,
האָט פּאַסירט א גרויס חריפות
ביי א וויכוח; הערט נאָר אויס:

גוטע ברידער נאָך פון קינדווייז,
שותּפים היינט און — וואַזשנע סוחרים;
בעלי בתּים, פרום און ערלעך,
און — מיט שבתדיקע אורחים.

שפע, ברכה און הצלחה
האָט געלייכט אין יעדער זייט,
אָבער צדקה, אויך א שיינע;
ס'איז געווען צו גאָט און לייט!

איינער אָבער, א בוטאַקניק,
וויל נישט הערן בשום אופן:
וועקסלען, וויל ער, אויב נישט... לאָדן...
און איז פאַרטיק צו אנטלויפן.

זעט דער רב, דער איז אַן עקשן,
וויל ער מער קיין פּירוש זוכן,
שיקט דעם צווייטן — שטילן שותף,
ברענגען וועקסלען, אין־גיכן.

בלייבט דער שותף שטאַרק פאַרצווייפלט,
ווייל נישט מסכים איז דערפיר;
— „איך בין רב! הער וואָס איך זאָג דיר...
איך בין גוזר עס, אויף דיר!".

לויפט דער שותף, ברענגט די וועקסלען,
חתמעט, זאָגט נישט מער קיין וואָרט;
און דער צווייטער, בלייבט זיך רויק,
גאַנץ צופרידן, אויף זיין אָרט.

,

מה

ק:

,

עסן!"

ו

שותף,

יונה

פונעם שטעטל ביז צום ראטעש,
רעכטס און לינקס — היץ און צוריק,
זענען קרעטשמעס דאָ א מאַסע,
אנטלען גרויסע — וויין גענוג.

יונה האָט זיך זיינע קונים,
ווייל זיין פערדל איז א פונק,
כאָטש פארהאלט זיך ביי די אנטלען —
טוט א שפרינג און כאפט א טרינק.

מאכט א שטילע „קידוש״־ברכה
מיט כוונה אזוי ווי לוט:
„וויא, מאמעניו, לחיים!״
„וויא, וויא! גרויסער גאָט!״...

עסער,
רייב;
,
ב!"

אמת,
פעלער,
ם...
לער...

אמת,

פייער...
ט!...

שט לחיים,
יין...
,

„דו פארשטייסט מיין תּפילה בעסער,
ווען איך פאָר און ווען איך טרייב:
זיי געזונט מיט דיינע קינדער,
איך מיט מיינע, מיט מיין ווייב!“

האָב קיין ווערט
דער ערד.
און פּלאָג.
נצן טאָג;
פרי.
ד קיין רו.

לט דער פּראַנק,
ט און קראַנק,
, געל,
מעל!...
ין דריים
ם!

נע

די צייט נישט שטייט, ס'איז שוין לדאי
אונטער איין חופה, אלע דריי...
מיין ביטערניש ווער פילט, ווער ווייסט?
נישטאָ דער מענטש, נישטאָ קיין טרייסט!

איך בין שוין אלט, איך בין שוין שוואך
אין דאגות און אין צרות רייך.
איך פיל א ווײ... אין הארץ א שטאָך....
מיר הונגערן, זעקס טאָג אין וואָך...
אזוי פיל פיין, ווער ליידן קען?
וו ביסטו... אוי?... פארוואָס?... ביז ווען?

מע קוקט אויף מיר, אין היים ארויס...
די בושה שווער, די ווייטיק גרויס...
קיין חיי־שעה, דאָס לעבן פוסט,
איך דריי מיך אויף דער וועלט אומזיסט!
איך בין קיין מענטש, בין איך א פערד?
איך שלעפּ מיין טרויער, אויף דער ערד!

כט.

ט:

מאכט.

מע קלאפּט צו, סע זשומעט?
מע הרימעט און טלימעט.
און יעדער פון שלאָף איז דערוואכט.

און אַט, באלד דערהערט זיך,
פון ווייטנס געשרייען
נאָר וועלכע פארשטומען געשווינד.
די בלוטן זיך קאָכן...
דאָס הארץ פרעגט צעבראָכן:
אויף וועמען דער גורל אצינד?

א רגע — איז יאָרן!
דאָס קוויילן אָן ענדע:
דער מח געשוואָלן, פאררייקט.
נישט מעגלעך דערטראָגן,
צו רעדן, צו זאָגן,
דער אָטעם דערוואָרגן, דערשטיקט.

מע קלאפּט שוין ביי שכנים
מע קלאפּט שוין אין פענצטער
פון שטיבלעך קיין ענטפער, קיין ריר;

.

גיפט.

דערגיין,

יין,

ר

ער שרעק:

„איך לאָז נישט דעם טאטע
נישט מאמע, צונעמען!...
גייט אייך פון דאנעט אוועק!“

„האָ!... הער נאָר איך בעט דיך,
דעם קליינעם... דעם וואָרעם, דעם קוואטש“.
און האָבן זיך סאדיסטיש צעלאכט.
נאָ, שווייג שוין צום טייוול!...
און זענען אנטרונען,
אין וויסטער אין פינצטערער נאכט.

, לאָזט זיך הערן איבער שטאָט,
בן ארום אים, א ראָד
פויקט. בום, בום, — פעסט און שטארק
ערודער, ווי אין מארק:
טע, וואָס געפינען זיך נאָך דאָ,
יז אין פיראונצוואנציק שעה!"
ביי די קריסטן — גוטע שכנים
שטראָפט אוודאי אין איינעם!"
בער: די זעלבע מעשה — זעלבע רייד;
ון א שנאה גיפט פארשפרייט.
יינער ווייסט נישט ווו ער לויפט;
' ס'הייסט — געוויס — פארקויפט.

נע ווי בייזע שלאנגען,
יל געסמט זיך, טייל געהאָנגען.
; אלץ אויף איינעם; שונאים שפּיען,
ילעך? ווארפט מען אלע אין קלאָזעטן.
אה, און עפּעס גיכער פליט די צייט,

קינדער ציטערן פאַר מורא, און סע וויינען אלטע לייט.
יעדער איז פאַרווילדט, משוגע; זוכט א חבר. זוכט א קר
ווייסט נישט ווו דער גורל פירט אים, און לאָזט אלצדינ

ביסלעכווייז האָט זיך באַרויקט, אָפּגעלאָשן רעש און פּי
און דער גרויער אָוונט-שלייער, האָט פאַרהילט אין סוד
גאַסן, געסלעך ס׳גאַנצע שטעטל איז געבליבן ווי פאַרט
און פאַרביטן זיך אויף באָקן און ווי גולמס אין נאַכט.
אין דעם מרה־שחורה אָפּגרונט, ווי א שוידער פון דער
שניידט דאָס פינצטערניש אלץ דורך, א סיגנאַל פון צי

אין די שטיבלעך פּוסט און טונקל; יעדנס פענצטערל
הערט זיך א שאָרך פון דרויסן און דער פּחד מער זיך
יעדער גרייט זיך צו צו פאָרן, יעדערער טראָגט דעם
ווייל דאָס פּייקל קלינגט אין מוח, ווי א רוחיש ווידער
„איילט אייך, איילט אייך! ס׳איז קיין שפּאס נישט, צ
איר מוזט די היים — די שטאָט פאַרלאָזן, ביז אין פּי

ביי א צאַנקנדיקן קאַנעץ, שטייט א מאַמע איבער א ק
אין אירע אויגן ברענט א פייער; אין האַרץ א ברענענ
טויזנטער געדאַנקען, שוואַרצע, וועבן קינסטלעך ווי די

י ברענגען זי פון זינען...
יגן, און זי מורמלט מיט די ליפּן:
מיין לעבן; בלוט און פלייש פון מיינע ריפּן!"

ט דיך, און טשעפּען וועט נישט קיינער,
אָזן — מיר זאָל זיין פאר דיינע ביינער!
ם; דער טאטע לאָזט אונדז נישט אליין...
ן; ער האָט שטארקע הענט און ציין!
ן — ווי ביי ליכט בענטשן, זיי האלט,
— בלאָנדע לאָקן — זון און גאָלד.

מאכט א קלימעק, מאכט א בינט,
ט זיך אונטער, ביי די פענצטער, שטיל, דער ווינט.
יע, די צייט פארגייט, זי לויפט, זי יאָגט,
ן, די נאכט פארגייט, אין דרויסן טאָגט!"
ביטערט, און ער נעמט זי, ביי דער האנט.
זעט זי שאָטנס אויף דער וואנט.

טיק הערט זיך אונטער, קוקט זיך צו!..."
קיין מורא, באלד איז טאָג, איז מאָרגן פרי.
— גאנץ באזונדער אויב די ווילסט,

א ווילינקער, אן ערלעכער — א פרומער קריסט;
פאָרן דארפן, פאָרן מוז מען! ווו דער גורל וועט אונדז
זאָל שוין זיין מיט אונדז, וואָס וויל זיך... נאָר ס׳קינד

קומט ער באלד, זאָלסט זיך נישט שרעקן... ער וועט נ
און פארשטייסט, אים, צוצוגרייטן, לאָמיר מאכן אין דע
„ניין, איך וויל נישט!... ניין, איך בלייב נישט. ניין!
האָט זיך דאָס קינד, פון בעט צעשריגן. און אראָפּ מי
„איך וויל מיט אייך... מיט אייך וויל בלייבן; גיין וויל
די מוטער קלאָגט, דער פאָטער וויינט... דאָס קינד אל

— — — — — — — — — — — — — —

נאָך אומציייליקע קרבנות, אינדערפרי נאָך טויטע צוויי
און דאָס קינד... דאָס קינד פארגליווערט — איינגעטו

ידן,

יוועדט.

ן,

אָבער פּלוצעם, ווי אין חלום,
ווען איך קוק מיך גוט ארום,
ווערט דאָס בילד ביז גאָר אנטרינען:
ווי אין — א נעפּל קומט עס אום.

און פון חלל, פון דער פינצטער,
אָט באווייזט זיך, אָט פארשווינדט,
ווערט אלץ קלאָרער, נאָך אלץ מאטער,
און צום סוף ערשט אומבאשטימט.

און דאָך דרינגט אין מיינע אויגן
א מין ליכטעלע — א שיין,
מיט א קול — גאָר א באזונדערס,
וואָס עס ווייגט אין הארץ אריין:

„חבר מיינער, ברודער, שרייבער,
וועלטן, יאָרן, אונדז צעטיילן;
איך אנטדעק דיר אונדזער אומגליק
זאָלסט דער גאנצער וועלט דערציילן:

ומען
.

ר,
נג.

ס'איז געווען דער טויט שוין ניחא
מער נישט מעגלעך אויסצושטיין
די טויטע מיך געווען מקנא —
יעדער איינער קאָן פאַרשטיין.

נאָר דאָס לעבן... דאָס איז עפּעס
וואָס סע ליגט אין מענטש פאַרקליבן —
קעמפט ווי יעקב מיט דעם מלאך,
און אזוי זענען מיר געבליבן!

אמת: ווייניק אָגעמאטערט...
אָבער דרייסט אויף יעדן אופן;
נישט געשלאָפן נישט גערוט
פונעם גיהנום צו אנטלויפן.

געזוכט א וועג — א פרייע טיר
געחלומט ליכט אין גרויסער וועלט
אויף שווארצן ים מיט ווילדע כוואליעס —
אונדזער לעבן איינגעשטעלט.

אכט;

יזע

ל —
נגען.

דושעט

לט

ם —

דער הונגער האָט גענאָגט כסדר,
און דער דורשט האָט שטאַרק געקווײלט;
צאַרטע, שוואַכע, קראַנקע, שלאַפֿע.
האָט מסתּם נישט אויסגעצײלט.

דאָך, מיט האָפֿענונג, שטענדיק מונטער,
האָבן מיר באַקעמפֿט די שרעק,
און געזונגען אויף צו להכעיס;
„ס'איז נאָענט, נאָענט דער ברעג!"

„האַלט־אויס, האַלט־אויס, מיט מוט, דעם קאַמף
ביז צו ענדע, ביז צום סוף.
זאָל זײַן דער קאַמף, ווי שטורמיש,
ווײַל דער זיג באַשטײט דערויף!"

נאָר דער ברעג איז ווײַט געבליבן...
און שטאַרקער האָט געדריקט די נויט.
ווי אַן אָדלער ווען ער לויערט
האָט אונדז אין שפּיל פֿאַרפֿאָלגט דער טויט;

ב";

,

!:

סן!

אונדז

שבאכט;

ט.

,

,

אין דעם אָפּגרונט, אונדזער קבר,
ס׳איז קיין רו דאָרט צו פאַרשטיין.
אין דער טיפער פינצטער ווילדקייט,
וואַלגערט זיך אונדזער געביין!...

נאָר... ווען ס׳הויבן אָן די שטראַלן
צו פאַרשפּרייטן זייער גאָלד,
אין פריי־מאָרגן, פון דעם הימל
פליען אָן נשמות באַלד.

אָט צוויי הונדערט... דריי, פיר, פינף...
זעקס שוין... זיבן, און אַריבער,
אויף די האַפנס פון זייער חלום
ווי די אָדלערס פליען איבער...

לעשן זייער דורשט פון בענקשאַפט
און זייער פייער פון געפיל;
זייער נישט דערפולטן חלום,
זייער אַלטן ליבן ציל.

טובלען שטיל זיך די נשמות,
ווען די אָוונט־שאָטנס וועבן,
און הייליקע, ווי מלאכים —
אין די בלאָע הימלען שוועבן...

, און קען נישט פארשטיין:
איך נישט זען?

מיר זענען פארמאכט?
אין פינצטערער נאכט?

אַן כוף —
מער נישט אויף?

, קיין שטערן, קיין הימל?
טז נאָר פינצטער און טומל?

!" רייסט איבער א צווייטער;
יי אויף שפעטער.

דו בלאָנזשזעסט ידידי אויף פּוסטע דרכים,
פֿאַרענטפֿער אונדז בעסער, אויב ביסט אַ חכם!

ווו נעמט מען כּוח די ווענטלעך צו רייכן?
ווו נעמט מען גבֿורה, מיט ציין, זיי צו בייסן?

„מיר ווערן דערשטיקט דאָ, קיין טראָפּינקע לופֿט,
וואַגאָנען פֿון קאַלעך, נאָר קאַמערס פֿון גיפֿט!“

„אַ קאַפּינקע וואַסער!“ וויינט שטיל אַ דריטער —
„לאָזט מיך נישט ברידער, סע חלשט מיין מוטער!“

ווער קען זיין אַ בעל־רחמים, דאָס לעבן איז שטום ..
ווער הערט נאָך דאָס רופֿן? ווער קוקט זיך אַרום?

אַ פֿערטער דערמאָנט זיך אין יידישן גלות,
דערגענצט אים, אַן אַלטע, מיט פּאַסנדע קללות.

ן זיך פינגער,
אר דאָרשט און פאר הונגער.

בליצן,
קריצן.

ן אלץ גידער,
ר און ווידער...

ויבט זיך כסדר,
ויק פון רעדער.

טאסטישער צוג,
בט און ביי טאָג.

ן איבער בריקן;
ן ענגשאפט דערשטיקן.

די שדים, אים יאָגן, ביי טאָג און ביי נאַכט,
סע יאָגן די טויטע, אין וואגאָנען פארמאכט.

זיי שטינקען, און ווערן מער אלץ געשוואָלן
פארגעסט נישט ס׳איז זומער, און היצן וואָס כמאָלען.

דאָס מויל האָט קיין סלינע, די ליפּן פארברענט,
פארחלשטע אויגן, פארגליווערטע הענט,

דער צוג פון מארטירער, דער גיהנום שפּאציר
פארהאלט זיך, פארבאָרגן, און עפנט א טיר,

מען טוט מתים ווארפן, מיט עקל, ווי מיסט,
די נאכט איז אן עדות, זי וויינט אין דער פוסט.

נאָר באלד איז דאָס טירל פארריגלט אויפסניי,
דער שרעקלעכער גורל באגלייט זיי, געטריי.

ך ווען צאנקען
ז געדאנקען.

רעטן...
לט פון סקעלעטן!

נצביל א פעסטער,
טיל זיין שוועסטער.

„ס'איז מן אדוני!"
איז בעסער אזוי!"

ן קומען צור חופה...
טוט נישט א כליפע.

ט פון אָרגל"
יטן זיין גאָרגל.

א תלמיד — א קלויזנער, האָט דאָרט זיך געפונען
זיין קערפער — מער נאקעט — די הענט פעסט געבינען

מיט בענדלעך, מיט שטריקלעך מיט סטענגעס פון זאָקן
ווייל ער האָט געסטראשעט, מיט מעסער דערשראָקן.

דער קאָפּ איז אים וואונדיק: פול בלוט זיינע לאָקן,
ער וויל אים, ביי וועגטלעך, אויף שטיקלעך צעבראָקן.

און קלאפט ווי אין א פייקל אים רציחהש
די אויגן, די בליקן, זענען אים רוחיש.

ער פרעגט זיך, זיך ענטפערט, און לאכט אויף א קול,
„איך בין מיר שוין רויק, איך טראָג מער קיין עול.

„פאסקוצווע חזרים, וואָס שלאָפט איר אצינד?
„מע וועט אייך צעשניידן און וואַרפן פאר הינט!“

ארשטייט
געבעט?

בע יעופות
ן טינופת.

הגבור?...
לאכט־ווילד מיט פיבער.

אין הימל מיר רומען,
קיין סימן!

רינט ווי טייכן,
ון לאכן...

ישט קיין נס?
טאקע, א מת.

פֿאַרוואָס גישט אויף שטיקלעך, דער צוג, אַצינד ווערט?
פֿאַרוואָס נישט א ציטער, ס'זאָל זינקען די ערד?

דערשלאָגן פֿון דונערס, וואָס קנאַלן און קלינגען...
דער הימל זיך שפּאַלטן, אַלסדינג פֿאַרשלינגען...

אָ, שטראָף, גאָט שטאַרקער, מ'זאָל דיך געדענקען...
שיק אָן א מבול, די וועלט זאָלסט דערטרענקען...

ס'איז ניחא דער טויט אונדז, כאָטש ביטער און ווײ..
נאָר, מיט די פּלשתים — אינאיינעם מיט זײ!

א קליינע נקמה — א ביסל זיך קילן...
זײ זאָלן, די רוצחים, אונדזער פּײַן פֿילן,

נאָר ליגן איז אַלסדינג — א פּשוטער צער...
א שוטה קען גלויבן — א גולם, א נאַר...

לוט זיינע לאקן,
שטיקלעך צעבראָקן.

קלאפּט אים רציחהש
רוחיש.

מיטן גאַנצן ווילן:
ער קען זיך נישט שטילן.

אין מענטשן, אין פריינט?...
מיר היינט!...

כ׳וויל דיר דערקלערן"...
שטיל זיך הערן:

– נאָך שטאַרקע היצן,
ן בליצן.

נאָר תּיכּטיק צו וויסן, וואָס בלייבט צו פאַרשטיין?
א שטורעם גייט איבער, און ווידער ווערט שיין!

ס'איז שווערלעך נאָר אויסהאלט, טראָג איבער מיט מוט,
נישט תמיד איז פינצטער — סע דרייט זיך דאָס ראָד!"

טיראַנען פאַרברעכער, די רויבער, די פיינט,
זיי לעבן אין פיבער — פאַר זיי איז „דער היינט".

זיי זענען נישט זיכער, פון היינט ביז מאָרגן,
סע שטערט זיי די מורא, דאָס וואָרט איז פאַרבאָרגן".

סיי ווען פאַר די אויגן, דאָס בייזקייט ווי שוואַרץ
בייסט שטאַרקער די ליפּן — כאַטש קלעמט דיר דיין האַרץ

נישט לאָזט אייך פאַרצווייפלט — די ווייטיק צו גרויס,
סיי אַלטע, סיי יונגע, נאָר העלדיש האַלט אויס.

פרײַהײט װעט טראָגן,
זיך שױן טאָגן.

ט װײנען. נישט יעכצן;
לפט נישט קײן קרעכצן!״

. און געװער.
רער װי שװער

ר, די פרײַע,
ערס געטרײַע.

נקען פֿון פֿײַער,
ט, װוּ ס׳איז דאָס געפֿײַער.

װוּ װילד איז דער שטורעם.
אין דרום.

סע קלינגט די בשורה, ס'הערט זיך פון ווייטן,
א צייט קומט א נייע; ד'וועלט וועט זיך בייטן!...

פארעקשנט אייך ברידער כדי איבערלעבן,
דאָס איז דער עיקר... דעם זיג צו דערלעבן!"

די רייד זיינע צינדן, די רייד זיינע לעשן
ווייל פלוצעם ווי שטערן, שטיל, זיך פארלעשן.

א וויילע נאָר, א רגע, די אָטעמס פארשטומען
און באלד ווי ד'כוואליעס פון ווייט ווען זיי קומען

מיט גרויסע גערוישן מיט ווילדקייט צ'ברעכן
פון קראנקע נשמות, קולות וואָס שרעקן

אלץ לאָזן זיך הערן: ווו ביסטו שליח?
ביסט אפשר א נביא? צו ביסטו משיח?

ו׳ען קומט דער שלום?
ון א חלום.

ין שוועבט ווי א געדאנק
רייסטיק׳ער קלאנג:

דער אומגליק ווי גרויס,
עלדיש האלט אויס?„

ט אן די צייט
טעה איז נישט ווייט.

— — — — —

שלעפט זיי כסדר,
מוזיק פון רעדער!

שפינען

אין מיין צימער אין א ווינקל,
הענגט א שפין־געוועב, פארשוויגן.
זיינע פעדעמלעך, די פיינע
אין דעם שאָטן, שטיל זיך וויגן.

ווייזט עס אויס פון זייד איינגאַנצן.
אויסגעסטרויעט, אויסגעצירט,
פון א טאלאנטירטן מייסטער —
פיין סימעטריש אויסגעפירט.

וווּ זשע איז ער אָט דער מייסטער?
וווּ פארנעמט ער זיך אצינד?
בשעת איך שטיי פארטראַכט אין שאלות
ווער קומט אָן פארסמט, געשווינד?

,

ט,

אטונעק,
שרעק...
נט,

רט,
ן;
לט,
ץ.

,
ן

ווי איז דעם, וואָס עס טרעפט דעם גורל
אין א שפּין־געוועב צו פאַלן,
ס'איז קיין העלד פאַראַנען דעמלט...
ס'איז קיין הילף... ס'איז גוט פאַרפאַלן.

אין אמתן, אָט דאָס פליגעלע,
מונטער, פריי, ערשט אין דער לופט,
קאָן קיין אבער מער נישט רירן —
דער קוש פון שפּין, נאָר גאַל און גיפט.

ווייזט גאָר אויס ס'שלאָפט פאַר מידקייט,
און די שפּין, די שפּין דערנעבן;
פול מיט צאַרטקייט, אַלץ ארומנעמט,
פּיאַוועקעט אויס דאָס ביסל לעבן.

און דערנאָך... ווי נאָך א סעודה,
גייט זיין נעסטעלע זיך זוכן
וואַרט, פאַרשטיי אויף פרישע אורחים,
אויפצונעמען, זיי, אין גיכן.

— — — — — — — — —

מאסקעס

אויב פון וועלט און מענטשהייט ווילט איר,
אז מיין מיינונג זאָל כ'זאָגן,
וועל איך גאָר נישט, אייך באהאלטן
פריי און אָפן, איבערטראָגן.

די וועלט איז גרויס, פון מיענטשהייט פול,
נאָר, שווער אין מענטשלעכקייט, דער וואל;
ווייל וו ד'ווענדסט דיך, לויטער מאסקעס —
מאסקעראדע קארנאוואל.

יעדע מאסקע, האָט איר קרומקייט,
מאכט זיך נאריש וויל דיך שרעקן,
אָדער ערנסט, פיין און וויכטיק —
זאָל דעם אמת גאנץ פארדעקן.

בשאץ

י נויט,
—
יט!

מסקעס —

דיר,

און נאָך אנדערע פון שווינדלערס
און פון שמייכלערס — עקל־לייט,
און קאמעלעאָנען מאסקעס...
בייטן זייער פארב, נאָך דעם צייט...

יחוס־מאסקעס — סאמע גדלות,
אַן אלטמאָדישער פאָרטרעט;
פרומע מאסקעס — היפאָקריטע,
שפיגלען אויף זיך אין על חטא.

מאסקעס ווו דו טוסט א דריי זיך,
מאסקעס ווו דו ווארפסט א בליק:
און מער געפערלעך איז די מאסקע,
ווען ז׳איז צווייפנימדיק.

אָט, אזעלכע מין פארשטעלטע
נישט פארשווייגן, נישט פארגעסן;
שלענג און כלבים וואָס זיי בייסן,
„מענטשן״ זאָגט מען זיי פראָדעסן!

מת,

ל
ר,
טע,
!

קייט,

ירלעך,
פיי!

דאָס וואָרט

דאָס וואָרט! איך פרעג און טראַכט;
איך טראַכט און פרעג: וואָס איז דאָס וואָרט?
א רעד, א זאָג, א קול, א קלאַנג!
און — דאָך פאַרנעמט עס דאָס גרויסע אָרט.

דאָס בכלל, דאָס גלאַטע וואָרט,
טראָגט אין זיך א ווונדער זאַפט.
און שאַפן קאָן א גאַנצע וועלט,
ווייל פאַרמאָגט א ריזן קראַפט.

דאָס וואָרט קאָן זיין אי טאָג אי נאַכט,
א טרייסט אָדער סכנות.
קאָן זיין ווי א חלף דין און שאַרף,
וואָס קוילעט אָן רחמנות.

רט סתם —

ארפאלן.

אכט דאָס גוט,
נאָר די מאָס.
עצוימט,
באלעבאָס!

בין איך מיר געבוירן

בין איך מיר געבוירן
ווייזט אויס אַז א הייבל —
רעגנט מיר מיט צרות,
ווערט פון זיי א מבול.

בליצן, דונערס, שטורעמס,
טרעפן מיך אַן שיעור:
ווערט מיין הארץ א תיבה,
באהאלט איך זיך, אין איר.

ווינט מיין חלום שטיל זיך
דערטרונקען אינעם מבול;
ווערט מיין שטארקער ווילן
צו א זילבער טייבל.

דער גבור

פול די שטאָל שוין מיט חברים;
מיר שפּילן היינט טעאַטער,
אַלע שפּילערס זענען מונטער...
איינעם נאָר ס׳פּנים מאַטער.

„קוקט אייך צו!“ רופט אויס אַלץ ליפּע,
דער וואָס פירט אָן דעם פּאַרעט.
„דער וואָס ליגט דאָ אויסגעצויגן,
איז אַ גבור — אַן אַטלעט!“

„מיר פאַרבלענדזן נישט די אויגן!“
גיט ער ווידער צו פאַרשטיין,
„ר׳האַלט אויף זיך, איר זעט עס אַלע,
פון דער מיל, דעם גרויסן שטיין!“

לשטײן"

...

ן",

גלױבן!"

זיך,

הארץ;

װארץ.

בן;

שפּילט!"

מילשטײן,

ער פּילט!"

ווייל אין אמתן דער גבור
ביי די קינסטלערישע רייד,
האט מיט אויגן קוים געפינטלט
דערנאך פארמאכט זיי שטילערהייט.

רחל־קנה׳ס, זאל זיך מיען!
עפעס זוכן ז׳דארט געווען,
האט זי א יעכץ געטון פארשטייט זיך,
ווען דעם גבור האט דערזען.

„רופט די מוטער, רופט מ־פאטער,
ווי איז מיר, א טויט ממשות!״
די חברותא איז זיך צעלאפן
און דער גבור... ליגט חלשות.

— — — — — — — — — —

שווערע לאסט האט נאך געטראגן
ך־זיין לעבן פול מיט פיבער,
און געחלומט נישט נאר איינמאל...
צום סוף... בין איך דער גבור!

יאָרן,
זאָגן

גן.

,

נר,

די פארקליבענע זכרונות,
אַט די דריבנע קליינע קערן,
ווי די קנאָספּן זיך צעבליען —
גערטנער בלומען... בוימער ווערן...

נאָר מיר בלאָנדזשען צווישן עולם...
און מיר פילן זיך ווי פרעמד.
און סע בענקט זיך מיט א ציטער,
ווייל אין הארץ אונדז עפעס קלעמט!

לד

לט.

,

—

נאָך פון וויגעלע, דער שיקזאל
שפּרעכט און שטעמפּלט פרייד און איבל,
אונדזער חלום — אונדזער לעבן.
פון דעם שטיבל, ביז אין גריבל!

זן,
ן!

אנג,

.

ניקט
ין;

ווייט פון מענטשן, צווישן וועלדער
וו דאָס ווילדקייט וואַקסט אויס גרעסער.
דאָרט האָט ד׳גרעפּין זיך פאַרקליבן —
אין איר שלאָס, מיט טויזנט שלעסער.

וועלכער שטייט זיך ווי א וועכטער,
שטענדיק מאָדנע, שטענדיק שטום;
טויזנט פענצטער — טויזנט אויגן
קוקן שטענדיק זיך ארום.

טויזנט צימערן — טויזנט שווינדל:
סאַמע סודות, גרעפינס נעסט!
פאַר דעם שלאָס מיט טויזנט־שלעסער,
ווער נישט ציטערט, וואָס ער ווייסט?!...

צאַרטע בלומען, וואונדער פאַרבן,
ווי דיין אויגן־בליק דיך פירט,
פלעגן בליען און פאַרוויאַנען —
קיינער האָט זיי אָנגערירט.

גרעפין

ען.

דיכטער,

לעסער
ר

ער וייגער.

טאנצט און לאכט די גרעפין, דעמלט
מיט מזיקים — א געוואלד!
טרינקען, זויפן — דאָס בלוט פון מענטשן,
אין פאָקאלן פון ריין גאָלד.

ב.

ביי דעם שלאָס מיט טויזנט שלעסער
לעבט א נפש אויף דער קייט;
קרעציק ווי א הונט א דארער —
מערער ליגט אויף שטרוי, ווי שטייט.

נאָר דאָס נפש איז קיין חיה,
יעדער האלט עס צו דערקלערן:
דאָס איז גאָר דער גרעפינס מוטער,
און זי וויל, זי פטור ווערן.

עסער,

דער:
„טאָגט״!...

ן,

די ווייטיק,

,
״
ה,

ע.

ווי די אַלע, וואָס דער גורל
האָט פאַרוואָרפן זיי צום שלאָס;
נישט ביים אשמדאי אין גיהנום
איז נישט ביטערער דער כוס!

קאַפּ׳ 2

פון א צייט אהער, די גרעפין
געפינען האָט זיך נישט קיין אָרט,
עפּעס שטאַרק געווען פאַרביטערט...
בייט נישט איין איינציק וואָרט.

ווייל א חלום האָט זי געחלומט
גרויזאַם און געוואַלדיק ווילד;
ס׳האָט געדרונגען אין איר מח
טאָג און נאַכט דאָס חלום בילד:

קוקאַווקעס מיט גרויסע אויגן
קרייען, קרעכצן אין געטומל;
גאַנצע סטאַדעס — כמאַרעס שוואַרצע
פּולן אַן דעם גרויען הימל.

און גרעפין

,

.

לעט,
טשופער,

„נייע צייטן, נייע לייטן!
ווינטלעך ציען, ווינטלעך פייפן...
וואסערן אראָפּ זיך רינען...
און אין הארבסט די פּרות רייפן!"...

„נייע צייטן, נייע לייטן!
ווען געוויסע שעהן קלינגען,
מוזן די באדריקערס יאָגן,
און די מערדערס מוזן זינקען!"

„ס'וועט צעבלאָזן זיך א ווינטל,
ווי ס'הילכט א שטילינק לידל:
זיס און מילד וואָס רייסט אוועק זיך
ביי א סטרונע פון א פידל!"

„שפּעטער, מערער זיך פארברייטן,
און פארשטארקן ווו ער קומט;
פארכאפּן וועט די הימל קאנטן,
ווי א שטורעם, ווען ער ברומט!"

ע,

ר,

טייסט נאָר,
"

ייכל,

לום...
,
ד

.

זי האָט גערעכנט צו פאַרטרייבן,
קענען דינען הייסע תפילות:
זי האָט געטון פאַרשידן כישוף
און געפּרוווט אפילו סגולות.

זי האָט דעם שלאָס מיט כעס פאַרשלאָסן
און איז אַנטלאָפן ווייט אין פעלד,
האָט זיך איר געדאַכט אין לויפן,
ס׳יאָגט איר נאָך די גאַנצע וועלט.

נאָר, פּלוצעם, האָבן די זכרונות,
אָנגעבראַכט אַ מין געשאַנק:
ווי אַ שיין צווישן כמאַרעס
איז איר קומען אַ געדאַנק.

„די זון פאַרטרייבט, די פינצטערניש
און דער טאָג, די נאַכט פאַרטרייבט;
כ׳וועל מיין טרויער גיך פאַרטרייבן,
מיט יובל פעסט, וועל מאַכן בייט!...“

צסער,
!"

שלעסער

,

ן,

גאָלדיקשטראַלן לאָמפּנטרעגער,
מער ווי תמיד אויפגעצויגן,
און די שפּיגלען פון ווענעדיג,
בלישטשען פעכלט אין די אויגן.

לאַנגזאַם, לאַנגזאַם דעם טיש באַזעצן,
באַקאַנטינען מיט שאַרמאַנטן,
לוסטיק מיט דעם שמוק באַהאָנגען,
סאַמע פּערל און בריליאַנטן.

עסן, טרינקען און טאָסטן,
ווי סע שטייט נאָר אָן דעם יחוס;
אַלע רעדנער זיך פאַרמעסטן
אין גנבישע חניפות.

ווײַנען אַלטע — אַלע סאָרטן,
צו דערקוויקן, ווי געוויינלעך
צוגעגרייט מיט מי און ליבשאַפט —
ווי פּאָר באַקוסן פּערזענלעך.

,
נן!"
ג.

.

ור.

—
ן.

טער
ננצן,
אָטן
.

זינגט און פּייפט און קנייטשט די פויסטן,
עפּעס ווי מיט ציין צעבייסט;
טענצער פלעסקען פאַר איר איינפאַל
דענקען אַז די גרעפין שפּאַסט.

ווערט די גרעפין מער פאַרטומלט,
ווערט זי מערער נאָך אין כעס;
לאַכט דער עולם אויף אַ קול ערשט,
ווערט די גרעפין מערער בלאַס.

ווייל זי זעט דאָס בילד פון חלום
דעם סקעלעט מיט שוואַרצע האָר,
און זי הערט וויאַזוי ער רופט זי:
„קום!... דער חלום איז שוין וואָר...“

שטאַרצט די אויגן, רופט די צימבלערס,
פאַר רציחה קריצט מיט ציין:
„צימבלערס, פידלערס, זאָלן שפּילן,
און דער עולם זאָל נישט שטיין!“

ען,
ייד,
!“
ייט.

..

י:
ום!“

ן

ליארם,
ט,

עפעס פון אמאָל, דערמאנט זי...
פילט זיך שולדיק, זעט נאָר בלוט —
אירע אָפּפּערס ווילן ראכע.
און זי, פארפאָלגן טריט ביי טריט!

קאפּ' 4

און דער שלאָס מיט טויזנט שלעסער
ציטערט אויף פון גרויסער שרעק:
פויערים שטארק רעוואָלטירטע —
טייל מיט ביקסן, טייל מיט העק,

האָבן זיך אריינגעריסן
מיט גרויס אימפּעט פון דער נויט,
און דער יובל־פעסט, אויף אמאָל
איז געבליבן ביי זיך טויט.

— „הערט נאָר, גרויסע לייט, בורזשויען!"
טרעט ארויס א יונגער פויער,
פארשלאָסן זיינען אלע טירן...
און באהיט איז יעדער מויער!"

נג,
ן!"

ישטאנען
ן!"

חידוש

נקט...

ען

ינגען
.

זיינע אויגן ווארפן בליצן —
דער פחד וואקסט, דעם אָטעם פּרעסט;
זיינע ווערטער, דונערס קנאַלן,
פאלן אויף די סאמע געסט:

„אָרעם, נאַקעט, קראַנק כסדר,
שווער געפּלאָגט אויף טריט און שריט:
מתן האָט געטריבט ביי אונדז דאָס לעבן —
אונדזער מארעך אונדזער בלוט!"

„זאָלן וויסן אַלע גרעפינס —
און דער גאַנצער יחוס־ראַנג,
ס'האָט דער שיקזאַל אויסגעקלויבן
זייער שטערן־אונטערגאַנג!"

„פּיאַווקעס פעטע, היישעריקן,
מענטשן־חיות — מיאוסע לייט,
שטעלט אוועק אייך לינקס, — אין ווינקל,
גרעפין שלאַנג, אין רעכטער זייט!"

יילעד
סן,
אַכער
"

אים...
..
' רופּט מיך:
אַר!"...
,

טע
געסט

אויב דו ביסט צי נישט משוגע,
קומערט ווייניק — גרעפּין שלאַנג,
צו דעם שטריק ביסט לאַנג פאַרמשפּט —
וועסט נישט וואַרטן גרעפּין, לאַנג.

„הענגען, יאָ! דאָס בין איך מסכים,
נאָר איך דענק ס׳איז נישט גענוג!"
זאָגט א זקן, לעבן הויפּטמאַן.
„ציען סתם, נאָר ביי דעם שטריק?!"

„מיר דאַרפן העכערן „די כתובה"...
העלפן, ניעבעך, אין איר נויט:
הענגען, טרענקען, נאָך פאַרברענען —
ס׳איז צו ווייניק נאָר איין טויט!"

טוט א שמייכל דער הויפּטמאַן,
פאַלט די גרעפּין צו דער ערד:
נעמט מען באַלד, זי אונטער אָרעם,
א געטומל ווידער ווערט.

ייער;

געמבע:
.

ילעכס

צנץ!...

מה

און דעם שלאָס מיט טויזנט שלעסער —
נעסט פון גיפט — אין יענער נאכט,
(מיט דער „גרעפין שלאנג" און „שלוּנגלעך")
האָט דאָס פייער ריין געמאכט.

קאַפּ' 5

האָט זיך נאָר געשטילט דער שטורעם
און די וואָלקנס זיך צעפלויגן,
ווערט דער הימל בלאָ און זוניק
און פארצירט מיט רעגנבויגן.

גרינער ווייזן אויס די פעלדער
און דער הימל עפעס העכער;
זינגט זיך אין דער לופט די פרייהייט,
און דער מענטש איז ביי זיך זיכער.

און דער „נעכטן" זיך דערווייטערט,
און די יאָרן אַז א צאָל,
פארגייט, פארשווינד ווי א חלום,
מען דערמאנט — פון מאָל צו מאָל!

ער,
רעפין,
ונדער:

,
;
ייט זיך,

מענס
;
חורבות
ס.

ען,
.

פֿרײַטיק אָוונט — בין השמשות
פֿון די חורבות, צווישן ציגל,
רײַסט אַרויס זיך. צו די שכנות
ווי אַ פֿויגל — מאָדנע פֿליגל.

און, פֿאַרהאַלט זיך בײַ די פֿענצטער,
קוקט און צאַפּלט; נישט פֿאַרשטייט;
מיט די הענט פֿאַרדעקט די אויגן —
חנה בת שלמה שטייט.

און דאָס ווײסטעניש — דער פֿויגל
קרעכצט פֿאַרצאַרנט און פֿאַרקריכט,
ווײַל אַ ווינטל שושקעט אונטער:
„ערב שבת!“ — „שבת ליכט!“

שלעפּט דער פֿויגל זיך צום גאָרטן
וווּ די פֿינצטער איז מער רײַך,
שושקעט אונטער, שטיל, דאָס ווינטל:
„אַלע מענטשן זענען גלײַך!“

בל

ינטל:
ירות!"

עך,

ונה
ט!

וועגן שלום

כ׳וואָלט געוואָלט, מיין וואָרט זאָל קנאַלן ווי אַ דונער,
וואָס ער לאָזט זיך הערן, טרייסלט און דערוואַכט;
כ׳וואָלט געוואָלט, מיין וואָרט, פיבעריש זאָל בליצן,
באַלייכטן זאָל, באַזיגן, די פינצטערניש פון נאַכט.

ווער איז נישט זאַט פון חורבות, קריפּלען, פון ליידן?
פאַשיסטישע אכזריות וועמען היינט גאָר פעלט?
ס׳איז נאָך נישט פאַרגאַנגען, גאַנץ, דער אַלטער טרויעו
און די גרויסע וווּנדן, זענען נישט פאַרהיילט!

ס׳ברויזן און ס׳ברילן, ווידער כמאַרעס בייזע,
די סכנה וואַקסט אימהדיק און שטיל.
ווידער קלינגען שווערדן, וואָס אַלץ מער פון ווייטן...
נישט דערלאָזט איר מענטשן דעם פאַר״וקטן שפּיל!

ליטערס און די תליות!
ס׳אומשולדיקע בלוט!
— די קדושים! —
עדן טריט און שריט!

ט די קריגס־פארברעכער
ָ וועלט, דעם רעש
שטעט און דערפער
דלט אלץ אין אש!

מיט צויבער און מיט וואונדער
ון אמתער גן־עדן! —
ר מענטשן אירע קינדער,
אָ ברויט פאר יעדן.

סן פראַנט פון שלום,
, און פרייהייט אייך געפעלט
א שטארקער פעלדז.
נסטונג פון דער וועלט.

ווונדער היימלאַנד, זיסע היים

טויזנט לידער איך זאָל דיר זינגען
איז מיין ליבע קוים דערקלערט,
ווייל דיין פרייהייט קוויקט מיין אָטעם
ווי דער רעגן קוויקט די ערד!

טויזנט לידער כ׳זאָל דיר זינגען,
זאָגן נישט ארויס דיין חן,
פון דיין שיינקייט, פון דיין צויבער
ווונדער היימלאַנד — זיסע היים.

טויזנט לידער כ׳זאָל דיר זינגען,
איז קיין אָנהויב פון גענוג,
ביסט מיין נעסט פון קינדער־יאָרן,
פולסט מיין הארץ מיט פרייד און גליק!

5 . . . .
7 . . . .
9 . . . .
12 . . . .
20 . . . .
22 . . . .
24 . . . .
28 . . . .
32 . . . .
35 . . . .
37 . . . .
41 . . . .
45 . . . .
55 . . . .
68 . . . .

מאסקעס . . . .
דאָס וואָרט . . . .
בין איר מיר געבוירן . . . .
דער גבור . . . .
זכרונות . . . .
דאָס גאנצע לעבן . . . .
גרעפין שלאנג . . . .
וועגן שלום . . . .
וואונדער היימלאנד . . . .

דערשינען:

ט, 1939.

1.

×70. זייטן 116, דערשינען 1976
65 + 165.
פ A 70×100/56
רלאגס בויגן 2,26

אונטערנעמונג דער „13־טער
19״ בוקארעשט סאָציאליסטישע
עפובליק רומעניע.

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 04375

MESAZSH

Leon Bertis

•

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS